

Aan: Bestuurlijk overleg regionaal kader prestatieafspraken
Van: Werkgroep duurzame start statushouders
Betreft: Duurzame start statushouders
Datum: 8 september 2017
Steller: WoonlastenWakers

Inleiding

In het regionaal kader prestatieafspraken (hoofdstuk 4.2.5) is overeengekomen dat partijen er naar streven om vergunninghouders (hierna: statushouders) een duurzame start te geven. Hiervoor zijn aanvullende afspraken nodig omtrent financiële, juridische en maatschappelijke aspecten. Het duiden, erkennen en nemen van de eigen verantwoordelijkheid door partijen is van belang om een duurzame start mogelijk te maken. In de werkagenda is opgenomen dat de aanvullende afspraken in 2018 gemaakt worden. Echter, vanwege het belang dat partijen hechten aan een duurzame start voor statushouders hebben de corporaties en de huurdersorganisaties aangeboden een extra inspanning te leveren om deze afspraken zoveel eerder te realiseren.

Aanleiding

Corporaties leveren een adequate inspanning als het gaat om het huisvesten van statushouders. Dan gaat het niet alleen om het beschikbaar stellen van geschikte woningen, maar ook om de kwaliteit van de toewijzing en het beheer van de woning. Alleen een passende toewijzing kan leiden tot een duurzame relatie tussen huurder en verhuurder. Hiervoor wordt beleid ontwikkeld. Dit doen de corporaties niet alleen, beleid wordt vaak samen ontwikkeld met de huurders en andere stakeholders. Vervolgens worden corporaties afhankelijk van het beleid van de gemeente, de maatschappelijke begeleiding.

Corporaties ervaren daarin veel verschillen tussen gemeenten. Dan gaat het niet om bereidheid van partijen om een inspanning te leveren ter discussie te stellen; die bereidheid is zondermeer aanwezig. De ervaringen leiden veel meer tot de vraag of de onderlinge verantwoordelijkheden voldoende helder zijn afgebakend en of de kwaliteit voldoende is gedefinieerd. De gevolgen van achterblijvende prestaties, zowel vanuit financiële, juridische en maatschappelijke kaders, zijn voor alle partijen (huurders, gemeenten en corporaties) groot. Zo worden corporaties incidenteel geconfronteerd met hogere mutatiekosten als gevolg van de onbekendheid met aansluitend woongedrag bij woningen naar onze standaarden.

Verantwoordelijkheid en belangen van partijen

De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting van statushouders. Hiervoor maken zij (onder andere) afspraken met corporaties. Statushouders komen veelal te wonen in huurwoningen. De gemeente, corporaties en bewoners (huurders) hebben een groot belang om in te zetten op kwalitatieve integratie met als doelstelling: **duurzame participatie**. Om deze doelstelling te realiseren is een aantal randvoorwaarden nodig. Als een van de drie randvoorwaarden niet goed is georganiseerd, komt de duurzame start onder druk te staan:

1. Kwalitatieve maatschappelijke begeleiding (ligt met name bij gemeente)
2. Passende en kwalitatieve huisvesting (ligt met name bij corporaties)
3. Draagvlak en acceptatie (ligt met name bij bewoners)

Zienswijze corporaties en huurdersorganisaties

De maatschappelijke begeleiding kan volgens Vluchtelingenwerk onderscheiden worden in drie fases: 1) Pré-vestiging, 2) Coaching vestiging en 3) Coaching integratie en participatie. Deze fases geven een goed beeld van het proces dat doorlopen wordt van het verkrijgen van huisvesting tot duurzame participatie. De ervaring is dat fases niet door elkaar moeten lopen; eerst moet de fase zijn afgerond voordat aan een volgende kan worden begonnen. De definities van deze fases zijn toegevoegd als bijlage aan deze notitie.

De corporaties en huurdersorganisaties nemen de definitie van Vluchtelingenwerk over en zetten aanvullend een aantal concrete punten neer waarvan zij het belangrijk vinden dat er (aanvullende) specifieke afspraken over worden gemaakt. Met deze notitie nodigen de corporaties en de huurdersorganisaties de gemeenten uit om te komen tot afspraken voor een duurzame start statushouders. In bijlage 2 is een (voorbeeld) verantwoordelijkheidsmatrix opgenomen om de gezamenlijke verantwoordelijkheid van partijen te duiden. Genoemde partijen vragen van gemeenten dat:

1. Pré vestiging

- De startsituatie van de statushouder geïnventariseerd wordt. Dan kan het bijvoorbeeld gaan over het perspectief op gezinshereniging of over ontwikkelingsperspectieven en talenten (sociaal/ maatschappelijk).
- Er op basis van heldere uitgangspunten en duidelijke afspraken maatschappelijke begeleiding geboden wordt door de gemeente tot minimaal 1 jaar na ondertekening van het huurcontract. Daarbij is het belangrijk dat er kwalitatieve afspraken gemaakt moeten worden over de vorm en inhoud van deze begeleiding.
- Er 1 aanspreekpunt is bij de gemeente voor statushouder en woningcorporatie.
- Zo spoedig als mogelijk (nog voordat statushouders een huurwoning krijgen in de gemeente) met de inburgering wordt gestart. Daarbij is ook aandacht voor wat 'het wonen' inhoudt. Gemeenten stimuleren statushouders om het inburgeringstraject zo spoedig als mogelijk af te ronden passend binnen de mogelijkheden, bijvoorbeeld gebaseerd op het ontwikkelingsperspectief.

2. Coaching vestiging

- Huurbetaling:
 - Dat de gemeente de statushouder in de positie brengt de huur voor de eerste maand te betalen zodat deze niet met een huurachterstand start.
 - Dat de gemeente de statushouder zonodig administratief ondersteunt bijvoorbeeld als het gaat om de huurbetaling om huurachterstand te voorkomen.
- Woongedrag en gebruik woning:
 - Dat statushouders zich in een voor hen begrijpelijke (leesbare) taal kunnen verdiepen in wenselijk woongedrag passend bij hun woonsituatie.
 - Gedurende een jaar monitoren en gemeenten in samenwerking met andere partijen de maatschappelijke begeleiding van de gehuisveste statushouder. Bij 'verdachte' situaties lichten partijen elkaar in en bespreken de aanpak.
 - Gemeenten en de corporaties afspraken maken op het moment dat er schade ontstaat aan de woning bij aanwijsbaar tekortschieten van de maatschappelijke begeleiding.
 - De gemeente ter ondersteuning een tolk beschikbaar stelt om verdiepende gesprekken te voeren als daar een (woongerelateerde) aanleiding toe is. De participatiewet biedt hier kansen om dit kostenbesparend en effectief te organiseren.

- Er onderzocht wordt of er mogelijkheden zijn voor tijdelijke huisvesting om bijvoorbeeld vanuit het perspectief van de gezinshereniging. Bijvoorbeeld door gebruik te maken van de wet doorstroming huurwoningmarkt.

3. Coaching integratie en participatie

- Draagvlak en acceptatie:
 - Er programma's worden aangeboden om statushouders in de gemeente, wijk en buurt te introduceren en bijvoorbeeld een kennismaking te organiseren met de directe burens.
 - Gemeente stimuleert positieve beeldvorming en draagvlak onder de buurtbewoners.
- Arbeid en onderwijs:
 - Er programma's worden ontwikkeld voor leerwerkplekken (op basis van social return) zodat statushouders klaar zijn voor de arbeidsmarkt.
 - Er best practices worden uitgewisseld voor het stimuleren van deelname van statushouders op de arbeidsmarkt en aan het onderwijs.
 - Onderzocht wordt welke mogelijkheden Limburg Maatwerk biedt als het gaat om nieuwe initiatieven. Corporaties en huurdersorganisaties bieden aan dit mee te ondersteunen.

Regionale samenwerking

Om een duurzame start van statushouders te waarborgen, is het wenselijk om behalve afspraken in individuele gemeenten ook regionale afspraken te maken. Gemeenten en corporaties spreken het volgende af:

- De goede voorbeelden en resultaten van de maatschappelijke begeleiding worden met elkaar gedeeld en besproken zodat het eigen beleid bijgesteld kan worden.
- Corporaties monitoren of regionaal meer dan 10% van de beschikbaar komende sociale woningvoorraad wordt toegewezen aan vergunninghouders.
- Gemeenten en corporaties bespreken de huisvesting en maatschappelijke begeleiding van statushouders ten minste 1x per jaar in een bestuurlijk overleg.
- Gemeenten verkennen de mogelijkheid om regionale afspraken te maken over een mogelijke herverdeling van de aan de gemeente toegewezen taakstelling voor het huisvesten van statushouders op het moment dat er sprake is van verdringing op de lokale woningmarkt ten opzichte van de reguliere woningzoekende. Hierbij wordt met name gekeken naar de kwalitatieve taakstelling (bijvoorbeeld gezinssamenstelling in relatie tot woningaanbod) en hoe de woningtoewijzing daar een rol in kan spelen. Bij de herverdeling wordt nadrukkelijk gekeken naar de gevolgen voor de lokale woningmarkt.

Vervolgproces

De werkwijze die hierboven staat beschreven is niet nieuw; een aantal gemeenten werkt al zo. Maar in een aantal gemeenten is nog verbetering gewenst. De werkgroep vraagt gemeenten en corporaties daarom deze notitie te bespreken in de eigen organisatie en de zienswijze op deze notitie uiterlijk 1 november a.s. te sturen aan: duurzamestart@burodings.nl. Deze zienswijzen worden verzameld en verwerkt tot een aanbeveling die vervolgens kan worden opgenomen in de lokale prestatieafspraken.

Bijlage 1: Fases maatschappelijke begeleiding

(bron: VNG, factsheet asielzoekers en vergunninghouders 2015)

Fase 1: Pré-vestiging

In fase 1 wordt de statushouder bij de overgang van de centrale opvang naar woonruimte in de gemeente ondersteund. Hierdoor kunnen de door de gemeente in het kader van de taakstelling huisvesting beschikbaar gestelde woningen vlot worden ingevuld. De fase van pre-vestiging duurt tot de ondertekening van het huurcontract. Er wordt voor gezorgd dat de dossiers op orde zijn. Al het papierwerk dat nodig is voor de huisvesting en het krijgen van een uitkering wordt geregeld. Eventuele mismatches worden voorkomen. Aanmeldingen voor onderwijs vinden ook in deze fase plaats. Het doel van de begeleiding in deze fase is om samen met de betrokken instanties en de statushouder/ vluchteling zo goed mogelijk de huisvesting en inschrijving in een gemeente voor te bereiden zodat er een goede uitgangspositie ontstaat voor verdere integratie.

Fase 2: coaching vestiging

In de tweede fase (na ongeveer vier tot zes weken) begint de begeleiding bij de opzet van een persoonlijke administratie. De coaching vestiging fase is gericht op het op orde brengen van praktische zaken na aankomst van vluchtelingen in de gemeente. De vergunninghouder wordt gecoacht bij het regelwerk rond wonen, zorg, werk, inkomen, verzekeringen, onderwijs, inburgering (en overige basisvoorzieningen) en de kennismaking met de lokale samenleving. Onis geeft aan in deze fase ook enig zicht te krijgen op mogelijke psychosociale problemen binnen het gezin en wordt hieraan aandacht besteedt.

Fase 3: Coaching integratie en participatie

In fase 3 vindt verdere begeleiding plaats op weg naar actieve participatie aan de samenleving. Nadat alle praktische zaken in het traject geregeld zijn, leren zij nu vaardigheden om zaken zelf te regelen. De nadruk in deze fase ligt op coaching en planmatig werken aan een actieve en positieve inzet van de vluchteling om in de Nederlandse samenleving te kunnen participeren en een volgende stap op de participatieladder te zetten.

Bijlage 2: Voorbeeld verantwoordelijkheidsmatrix¹

FASE	CORPORATIE	GEMEENTE	HUURDERS
PRÉ-VESTIGING			
COACHING VESTIGING			
COACHING INTEGRATIE EN PARTICIPATIE			

¹ In de verantwoordelijkheidsmatrix worden per fase de verantwoordelijkheden van partijen benoemd en toegewezen. Er kan sprake zijn van een volledige verantwoordelijkheid en een gedeelde verantwoordelijkheid.